

کاربرد دارویی سنتی گیاهان بومی منطقه الموت قزوین (تیره‌های Lamiaceae و Rosaceae)

مریم اهوازی^{۱*}، ولی... مظفریان^۲، طاهر نژاد ستاری^۳، فراز مجاب^۴، محمدمهدی چرخچیان^۵،
فرحناز خلیقی سیگارودی^۶، یوسف اجنی^۷

- ۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه سیستماتیک گیاهی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران و مربی پژوهش، هرباریوم پژوهشکده گیاهان دارویی جهاددانشگاهی (IMPH)
 - ۲- استادیار، بخش هرباریوم، موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع تهران
 - ۳- استادیار، گروه زیست‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران
 - ۴- دانشیار، دانشکده داروسازی و مرکز تحقیقات علوم دارویی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
 - ۵- مربی پژوهش، مسؤول هرباریوم موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع استان قزوین
 - ۶- استادیار پژوهش، گروه پژوهشی فارماکوگنوزی و داروسازی، پژوهشکده گیاهان دارویی جهاددانشگاهی
 - ۷- مربی پژوهش، گروه پژوهشی فارماکوگنوزی و داروسازی، پژوهشکده گیاهان دارویی جهاددانشگاهی
- *آدرس مکاتبه: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان فخررازی، خیابان شهدای ژاندارمری شرقی، شماره ۱۷۲، طبقه سوم، صندوق پستی: ۱۴۴۶-۱۳۱۴۵، تلفن و نامبر: ۶۶۹۷۱۱۹۱ (۰۲۱)
پست الکترونیک: Maryame_Ahvazi@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۸۵/۸/۱۹

تاریخ تصویب: ۸۶/۶/۲۰

چکیده

مقدمه: با توجه به این که دانش سنتی مبنای تولید محصولات طبیعی جدید است و افراد سالخورده روستاها دارای اطلاعاتی درباره گیاهان هستند و با مرگ این افراد دانش سنتی آن‌ها نیز به سرعت نابود می‌شود بنابراین به نظر می‌رسد ثبت و محفوظ نگه داشتن این اطلاعات لازم است. بررسی و پژوهش ارتباطات پیچیده بین (مصرف) گیاهان و فرهنگ مردم (اتنوبوتانی) از جالب‌ترین و مهم‌ترین زمینه‌های تحقیقاتی است.

هدف: هدف از این تحقیق بررسی و پژوهش دو تیره Lamiaceae و Rosaceae در روستاهای بخش الموت قزوین بود تا بتوانیم به آداب و رسوم روستاها و نحوه استفاده از این دو تیره در این منطقه دست یابیم.

روش بررسی: منطقه مورد بررسی با استفاده از نقشه جغرافیایی به روستاهای مختلف تقسیم‌بندی شد. با استفاده از پرسش‌نامه‌ها دانسته‌های سنتی بومیان منطقه مستندسازی گردید. اطلاعات مربوط به جنبه‌های مختلف گیاهان از قبیل مصارف سنتی و نحوه استفاده و زمان جمع‌آوری نمونه‌های گیاهی در منطقه از افراد بومی با تجربه گردآوری شد. گیاهان از ارتفاعات و مناطق مختلف جمع‌آوری گردید سپس نمونه‌های کاملاً خشک شده بر روی صفحات مقوایی مخصوص، جهت نگهداری در هرباریوم گیاهان دارویی جهاددانشگاهی چسبانده شد.

نتایج: ۱۱ نمونه از خانواده Lamiaceae و ۱۰ نمونه از خانواده Rosaceae در منطقه الموت جمع‌آوری و پس از شناسایی، نمونه‌های هرباریومی آن‌ها ثبت و کدگذاری گردید. اطلاعات کاربرد درمانی این ۲۱ گونه ثبت گردید.

نتیجه‌گیری: با توجه به تنوع گیاهان و بکر بودن منطقه در رابطه با گیاهان نادر و اثرات درمانی منسوب به آن‌ها، بررسی بیشتر توسط محققین می‌تواند منجر به کشف اثرات درمانی جدیدی برای گیاهان در دسترس شود.

کل واژگان: گیاهان دارویی، تیره رز، تیره نعناعیان، اتنوبوتانی، الموت قزوین

مقدمه

به دلیل غنی بودن فلور گیاهی ایران و نیز فرهنگ و دانش غنی استفاده از گیاهان دارویی و وجود مراکز علمی معتبر در شهرهای مختلف ایران در دوره‌های قبل، نظیر شیراز، ری، اصفهان و نیز دانشمند شهیری چون ابوعلی سینا که طبابت بر اساس گیاهان دارویی را رواج داد، هم‌چنین وجود علاقه و دانش به این علم در اقوام مختلف ایرانی سبب ضرورت توجه به این علم است. با توجه به این‌که در مکان‌های مختلف جهت استفاده از گیاهان دارویی آداب و رسوم متفاوتی وجود دارد، بنابراین گیاهانی که مصرف می‌شوند بالطبع روش‌های استفاده متفاوتی خواهند داشت. مثلاً ممکن است گیاهی که در یک منطقه جهت درمان یک بیماری به صورت جوشانده مصرف می‌شود در مکان دیگر جهت درمان بیماری دیگری به صورت ضماد مصرف شود. یا در دو مکان مختلف جهت درمان یک بیماری از دو گیاه متفاوت استفاده شود.

شهرستان قزوین به دلیل دارا بودن قدمت تاریخی و نیز قرار گرفتن بین راه‌های ارتباطی و تجاری غرب به شرق و بالعکس دارای کاروان‌سراهای متعددی بوده که محل اقامت تجار مختلف بوده است؛ از سوی دیگر به دلیل دارا بودن آب و هوای مناسب و حاصل‌خیزی خاک، موجب رشد و مرغوبیت گیاهان مختلف به خصوص گونه‌های دارویی بوده که این گیاهان توسط عطاری‌ها و تجار قزوینی به تجار این کاروان‌سراها فروخته و از آن‌جا به کلیه شهرها برده می‌شد. امروزه گیاهان دارویی از نقاط مختلف اطراف شهر که به طور خودرو رشد می‌کنند به قزوین منتقل می‌شود، یکی از این مناطق الموت است. در لغت‌نامه فارسی نوشته شده که الموت از دو کلمه ال و آموت متشکل گردیده و این دو کلمه به معنای آشیانه عقاب (به دلیل مرتفع بودن آن) است. منطقه الموت به مساحت ۱۴۷۶ کیلومتر مربع بر اساس تقسیمات کنونی در شمال شرقی استان قزوین قرار دارد و از توابع آن شمرده می‌شود و دارای دو بخش الموت بالا و الموت پایین است [۱]. الموت از لحاظ موقعیت جغرافیایی بین ۵۰ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۵۱ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و ۳۶ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۴۶ دقیقه عرض شمالی

نسبت به خط استوا قرار گرفته است [۲] کمترین ارتفاع در این منطقه ۱۲۶۵ متر و مربوط به روستای شهرک و بیشترین ارتفاع ۴۱۷۵ متر از سطح دریا و مربوط به کوه‌های صعب‌العبور سیاهلان است، که میزان بارش سالیانه حدود ۲۶۶/۷ میلی‌متر و میانگین دمای سالانه ۱۴/۲۲ درجه سانتی‌گراد را داراست و از نظر زمین‌شناسی سنگ‌های منطقه بیشتر از جنس سنگ‌های رسوبی، مواد آواری زغال‌دار، مواد آتشفشانی، کنگلومرای دانه درشت و اجزایی از سنگ‌های دگرگونی و کوارتز است [۳].

در نوشته‌های قدیم آمده است که در دامنه‌های کوه الموت آبادی‌هایی بوده و زن‌ها و اطفال روستایی هنگامی که فرصت داشتند در دامنه‌های اطراف، گیاهان طبی را جستجو می‌کردند و بعضی از آن‌ها گیاه‌های اصلی را در باغچه‌ها و کشتزارهای خود می‌کاشتند [۴]. هم‌چنین منطقه تاریخی الموت از دیرباز مورد توجه باستان‌شناسان، جغرافی‌دانان و مورخین قرار داشته است. بنابراین با توجه به اهمیت این منطقه به عنوان یکی از قطب‌های کشاورزی و دامداری استان قزوین و نیز به دلیل تبدیل آن به یک منطقه گردش‌گری و توریستی به واسطه وجود قلل متعدد حسن صباح و وجود آب و هوای متغیر و نیمه معتدل که خود سبب رویش گونه‌های مختلف گیاهی در منطقه شده است و به دلیل وسعت زیاد این منطقه و دوری آن به مرکز شهرهای بزرگ هم‌جوار و نیز سابقه طولانی استفاده‌های سنتی و گیاه درمانی، انگیزه‌ای جهت تحقیق پیرامون مصارف دارویی دو تیره گیاهی پرمصرف در این منطقه شد.

تیره نعناعیان از پرجمعیت‌ترین تیره‌های گیاهی است که خوشبختانه تعدادگونه‌های دارویی آن پراکنش‌های مختلفی در ایران دارد، و اکثراً بوته‌ای و معطر هستند. تیره رز نیز دارای گونه‌های پر مصرف در ایران است که بیشتر به صورت بوته‌ای و یا درختچه‌ای هستند. به طور کلی اهداف موجود در این مقاله به شرح ذیل است:

- معرفی دو تیره مهم و پر مصرف از گیاهان دارویی در منطقه الموت.
- بررسی و ارزیابی استفاده‌های بومی گونه‌های دو تیره Rosaceae و Lamiaceae در این منطقه.

اطلاعات آن دوره تا زمان حال حفظ و استفاده شود. یکی از مناطق مهم و قابل توجه به واسطه استفاده از گیاهان دارویی منطقه الموت است که در سالیان دور به دلیل بعد مسافت و نبودن راه‌های ارتباطی مناسب، و نیز غنی بودن پوشش گیاهی آن و با توجه به نظر تعدادی از عطاری‌های قزوین مبنی بر قدمت طولانی استفاده از گیاهان دارویی در مناطق مختلف استان به خصوص بخش الموت، این منطقه مورد توجه قرار گرفته است. تعداد زیادی از گیاهان دارویی توسط افراد بومی این منطقه استفاده می‌شود که در این گزارش به دو تیره پر مصرف *Lamiaceae* و *Rosaceae* اشاره شده است. برخی از این گیاهان (پونه، چای کوهی، آویشن، کاکوتی، گل محمدی، به) در پرسشگری‌های متعدد از افراد بومی تکرار می‌شد و تقریباً در اکثر روستاها قابل مصرف بودند، اما بقیه گیاهان (دم شیر، فراسیون، پونه سای ریش بزی، مریم گلی) تقریباً توسط افراد مسن تر تجویز و مصرف می‌شوند. تعدادی از این گیاهان (شیر خشک، زالزالک، آلبالوی کوهی) به دلیل مرتفع بودن رویشگاهشان توسط بومیان همان منطقه استفاده می‌شوند، و در سایر مناطق کمتر به آن‌ها توجه می‌شود. برخی دیگر از این گیاهان نظیر زالزالک، گل محمدی، چای کوهی، آویشن و کاکوتی نیز در فصل جمع‌آوری به صورت تازه در بازارهای سنتی شهرستان‌های هم‌جوار فروخته می‌شود. تعدادی دیگر از این گیاهان (*Nepeta pogonosperma* Jamzad & Assadi) [۲۲] تنها در منطقه الموت بوده و برای اولین بار نیز از این منطقه گزارش شده و برخی نیز به صورت کاشته شده (به و گل محمدی) در منطقه استفاده می‌شوند.

چنان‌که در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌شود برای برخی از گونه‌های منطقه مانند *Amygdalus Lycioides* Spach. و *Nepeta Cerasus incana* (Pall.) Spach. و *Rubus sanctus* و *pogonosperma* Jamzad & Assadi. و *Schreber. Salvia hypoleuca* Benth. اطلاعاتی در منابع موجود به دست نیامد و تنها خواص گونه‌هایی مشابه از همان جنس ذکر شده است. لازم به ذکر است که گونه‌هایی از گیاهان منطقه مانند تمشک که در جهت کاهش فشار خون مصرف می‌شود به میزان لازم توصیه می‌شود و در پرسشگری‌های انجام شده هیچ‌گاه مصرف گیاهی را زیاده از حد توصیه نمی‌کنند که این خود نیز به دلیل وقوف کافی افراد و تجربه آن‌ها در مصرف این گیاهان است. نتایج پرسش‌گری برخی از گیاهان (شیر خشک، گزنه سا، نسترن وحشی، گل محمدی) نیز مطابقتی با اطلاعات موجود در منابع در دسترس ندارد ولی مصرف این گونه گیاهان در درمانگری افراد بومی مثر ثمر واقع می‌شود.

در هر حال در مناطق مختلف ایران که دارای روستاهای قدیمی با تاریخچه مصرف گیاهان دارویی هستند نیاز بیشتری را برای تحقیق و تفحص می‌طلبد چون برخی از این اطلاعات ارزشمند دارویی که زحمات زیادی جهت تجربه و تجویز آن‌ها در زمان‌های متمادی صرف شده همراه با فوت افراد سالخورده به دست فراموشی سپرده خواهد شد.

از سوی دیگر انتظار می‌رود به دلیل برداشت‌های بی‌رویه برخی از این گیاهان که توسط افراد سود جو انجام می‌شود مسئولین محترم منابع طبیعی چاره‌اندیشی‌های لازم را مدنظر داشته باشند تا با نابودی منابع غنی گیاهان دارویی در کشور مواجه نشویم.

جدول شماره ۱- پرسش‌گری از افراد بومی همراهِ با اطلاعات فردی

ردیف	نام و نام خانوادگی	سن/سال	میزان تحصیلات	نام روستا	نام محلّ گیاه	موارد مصرف
۱	ماه رخسار رشوند	۵۷	دوم نهضت	هرانک	تکلیجه	تسکین فوری دل درد
۲	زینب موزی	۵۰	فوقانی و اکابر	کوچان	پوتک یا پوتنه	برای دل درد
۳	آسیه کریمی	۶۵	بی‌سواد	کندان سر	بادام کریمی	تشنجات
۴	خانم زارعی	۶۷	بی‌سواد	کوچان	عرق گل محمدی	قلنج و دل درد
۵	پریا عطیعی	۳۴	سوم راهنمایی	صانین کازبه	آبلال کوهی	دم کرده برای ناراحتی معده
۶	معموره موزی	۳۳	سوم راهنمایی	اندج	میوه گل نسترن	بهرت‌کننده قند خون
۷	انعام رشوند	۸۴	بی‌سواد	هرانک	ککلی کزی یا زوربا (اوپیش)	برای دل درد و سر درد
۸	علی رشوند	۳۰	دیپلم	کابوکش	تسک	کاهش فشار خون
۹	حدیقه باقری	۷۰	بی‌سواد	اندج	پلنگ منگ	در خمیر نان
۱۰	زرگین باسری	۳۵	اول راهنمایی	شترخان	به دانه	رفع سرخه و خلط سینه
۱۱	نور علی نوزی	۶۰	بی‌سواد	اندج	سببازک	تفوت قلب
۱۲	ترگس کشکار	۶۰	بی‌سواد	پائین وناش	گری، زالالکی	تسکین قلب
۱۳	جنت همایونی	۶۵	بی‌سواد	گرمارود	گوچ	از بین بردن لخته خون
۱۴	معموره نوزی	۳۳	سوم راهنمایی	اندج	توت فرنگی	رفع ناراحتی کلیه
۱۵	آقای آنتوری	۶۶	بی‌سواد	سفید رود	غریالک	در خمیر نان جهت معطر سازی
۱۶	نازی فرج پور	۵۸	بی‌سواد	گازرخان	دم شیر	اضطراب، بیماری‌های قلبی و فشار خون و اسهال
۱۷	زینب اکبری	۶۰	بی‌سواد	زوارک	فراسیون	سرخه - زکام - آسم - حصبه
۱۸	ناهد قادی	۴۰	بی‌سواد	هنیز	فرنجشک، بادرنجبویه	رفع دل‌پیچه - مغزی معده - تسهیل‌کننده هضم
۱۹	علی باقری	۵۷	بی‌سواد	آتان	مریم گلی	صافخ - ناراحتی معده - ضد اسهال
۲۰	گوهر رفیعی	۶۳	بی‌سواد	بیج بن	لرزه	نگه‌داری گرشت و معطر سازی لنبات

جدول شماره ۲- گیاهان دارویی پر مصرف منطقه الموت از تیره Lamiales همراه با مصرف محلی آن

ردیف	نام علمی گیاه	نام فارسی	نام محلی	قسمت مورد استفاده	مصارف دارویی در منطقه	نحوه استفاده
۱	<i>Dracocephalum Koschkyi</i> Boiss.	بادرنجبویه دناپی	بالک بو - بالنگ مشک - زربین گیله	سرشاخه گل دار	در خمیر نان جهت مطهرسازی - ضدنفخ	دم کرده - خشک شده
۲	<i>Lamium album</i> L.	گزنه سفید گزنه سفید	فریالک	اندام هوایی	در خمیر نان جهت مطهرسازی - ضدنفخ	دم کرده، جوشانده
۳	<i>Leonurus Cardiaca</i> L.	دم شیر	-	برگ و گل آذین	اضطراب، بی‌خوابی، قنطاری و اسهال	دم کرده
۴	<i>Marrubium vulgare</i> L.	فراسیون	-	سرشاخه گل دار	سرفه - زکام - آسم - حصبه	دم کرده، جوشانده
۵	<i>Melissa officinalis</i> L.	فرنجسک، بادرنجبویه	-	سرشاخه گل دار	رفع دل‌پیچه - معوی معده - تسهیل کننده مضم	دم کرده
۶	<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson.	پونه - پودنه	پوتنگ - پوتنه	برگ	دل درد - پالین آوردن فشار - قلیح معده و روحه - دل‌پیچه - عفونت رحم از سر شاخه‌های تازه جهت نگهداری گریخت	عرق - خشک کرده - دم کرده - جوشانده
۷	<i>Nepeta pogonosperma</i> Jamzad & Assadi.	پونه سای ریش بری	لزه	سرشاخه گل دار	(به دلیل داشتن خواص ضد میکروبی) - مطهرسازی لیبیات	دم کرده
۸	<i>Salvia hypoleuca</i> Benth.	مریم گلی	-	برگ و سرشاخه	ضدنفخ - ناراحتی معده - ضداسهال	دم کرده، جوشانده
۹	<i>Stachys lavandulifolia</i> Vahl.	جای کوهی	جای قنبر علی خان - گل پشمی	گل آذین	دارای طبع گرم - تسکین هرگونه دل درد	دم کرده
۱۰	<i>Thymus koschyanus</i> Boiss. & Hohen.	آویشن	زوریه - زوریا - امش - جای صحرائی	سرشاخه	اسهال و دل درد - سردرد - همراه با بونه برای ناراحتی کلبه	دم کرده
۱۱	<i>Ziziphora clinopodioides</i> Lam	کاکوتی	کاکوتی - ککلیکوتی	سرشاخه گل دار	سرماخوردگی - عفونت - دل درد و سردرد رفع حالت تهوع	دم کرده - خشک شده

جدول شماره ۳- گیاهان دارویی پر مصرف منطقه البوت از تیره Rosaceae همراه با مصرف محلی آن

ردیف	نام علمی گیاه	نام فارسی	نام محلی	قسمت مورد استفاده	مصارف دارویی در منطقه	نحوه استفاده
۱	<i>Amygdalus lycioides</i> Spach.	بادام خارآلود	تنگرس	میوه	دانه به عنوان تنقلات	گرفتن تخم در آب - تخم دانه شده
۲	<i>Cerasus incana</i> (Pall.) Spach.	آلباوی کوهی، مرمره	کلیک	میوه	ناراحتی معده	دم کرده
۳	<i>Cotoneaster nummularia</i> Fisch. & C.A.Mey.	شیر خشت	سببازک	میوه	تقریب قلب	خام
۴	<i>Crataegus azarolus</i> L.	زالزالک	کوی، زالزالک	میوه	تقریب قلب	خام
۵	<i>Crataegus microphylla</i> C. Koch.	سرخه ولیک، زالزالک برگ ریز	گوج	میوه	از بین بردن لخته خون	خام
۶	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	به جنگلی، شال به	به	دانه - میوه	سینه درد - خلط سینه و سرفه بچه‌ها	خمیسایه
۷	<i>Fragaria vesca</i> L.	توت فرنگی	توت فرنگی	برگ و میوه	رفع ناراحتی کلیه	دم کرده
۸	<i>Rosa canina</i> L.	نسترن وحشی	گل سرخ	میوه	برطرف کننده قند خون	جوشانده
۹	<i>Rosa damascena</i> Mill.	گل محمدی	گل محمدی	گلبرگ	فانج - حل درد - تخم آب برای عفونت خانم‌ها	دم کرده جوشانده
۱۰	<i>Rubus sanctus</i> Schreber.	تشمک	تشمک	برگ و میوه	طبع خشک - رفع تب و لرز - بهبود اعصاب - سینه درد و سرماخوردگی - کاهش فشار خون	شریبت - جوشانده

جدول شماره ۴ - مقایسه پرستش‌گری با خواص فارماکولوژیکی گیاهان دارویی در منابع جدید

شماره	نام علمی	نام فارسی	خواص درمانی در منابع جدید	نتایج پرستش‌گری
۱	<i>Amygdalus lycioides</i> Spach.	بادام کره‌ای	-	دانه‌ها عنوان تنقلات، ریشه پاستین‌آورنده قند خون
۲	<i>Cerasus incana</i> (Pall.) Spach.	آلبالوی کوهی، مرمره	-	ناراضی معده
۳	<i>Coloneaster nummularia</i> Fisch & C.A. Mey.	شیر تخم	ملین، برونیثت بوسن، رفع عطش، زردی نوزادان، مهمل	تقریب قلب
۴	<i>Crataegus azarolus</i> L.	زالزالک	تب بر ضعف قلب، آزرین، ورم آئورت، اختلالات صعبی	تقریب قلب
۵	<i>Crataegus microphylla</i> C. Koch.	سرخه ولیک، زالزالک برگ ریز	تسریع کننده جریان خون، بیماری‌های قلبی با منشأ صعبی، کاهش فشار خون.	از بین بردن لخته خون
۶	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	به	محافظة کنندگی، نرم‌کنندگی و کاهش تحریکات مخاط	سینه درد، خلط سینه و سرفه بچه‌ها
۷	<i>Dracocephalum Kotschyi</i> Boiss.	بادرنجبویه دانه‌ای	آرامش‌بخش و تشنه‌آور، ضدنفخ، به عنوان التیام‌دهنده زخم و جراحات، مقوی قلب	بر تخمیر نان جهت معطرسازی، ضدنفخ
۸	<i>Fragaria vesca</i> L.	توت‌رنجی	رفع راش‌های پوستی، ناراضی‌های کبدی، برقان‌تقرس، آرزیت و رهاقیسم، دیوش دستگاه تنفسی، دردهای کلیوی در سنگ مثانه و سنگ کلیه، تصلب شرایین فشار خون بالا و سوزاک	رفع ناراضی کلیه
۹	<i>Lanatum album</i> L.	گزنه سا، گزنه سفید	خلط‌آور، قاضی، تحریکات پوستی، سرماخوردگی و برونیثت، تحریکات دهان و حلق، پندآورنده خون و تنگی کنده عروق، در تسکین هموروئید و زردی‌های واریسی	در سبب نان جهت معطرسازی، ضدنفخ، صفرابر
۱۰	<i>Leonurus cardiaca</i> L.	دم شیر	ناراضی‌های قلبی، قاضی، مقبض کننده عضلات صاف رحم، درمان اسپهال	اضطراب، بیماری‌های قلبی و فشار خون و اسپهال
۱۱	<i>Marrubium vulgare</i> L.	فراسیون	سرماخوردگی، برونیثت، سرفه، زکام، آسم، خلط آرز تحریک اشتها و ترشحات دستگاه گوارش و کبد و ترشح صفرا، تنظیم ضربان قلب، زخمهای دردناک یا عفونی، درمان سرطان	سرفه، زکام، آسم، حصبه
۱۲	<i>Melissa officinalis</i> L.	فرنیجمنگ، بادرنجبویه	آرامش‌بخش، ضداسهاسم، ضدباکتری و ویروس، اختلالات گوارشی و قلبی با منشأ صعبی و اضطراب، درمان یخچری، خوشبوکننده دهان، دندان درد، التیام دهنده زخمها، گزش حشرات، درمان سوءهالهسمه	رفع دل‌پیچه، مقوی معده، تسهیل‌کننده هضم

ادامه جدول شماره ۴ - مقایسه پرش گری با خواص فارماکولوژیکی گیاهان دارویی در منابع جدید

شماره	نام علمی	نام فارسی	خواص درمانی در منابع جدید	نتایج پرش گری
۱۳	<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson.	بونه - بونده	ضداسهاسم، ضدتشنج، ضدمیگرنه، درمان نازاحتی‌های گوارشی، آرام‌بخش	دل‌درد، پائین آوردن فشار، قلیح معده و روده دل‌پیچ، عفونت رحم
۱۴	<i>Rosa canina</i> L.	نشین و حشی	پیش‌گیری و درمان سرماخوردگی و خشکی و عفونت‌های آنفلوآنزایی، عفونت‌های مسری، جهت پیش‌گیری و درمان کمبود ریتابین C و کاهش مقاومت	برطرف کننده قند خون
۱۵	<i>Rosa damascena</i> Mill.	گل محمدی	ملین، تهیه کلاب	قلیح دل درد، تاختی آب برای عفونت خنایها طیح خشک، رفع تب و لرز، بهبود اعصاب، سینه
۱۶	<i>Rubus sanctus</i> Schreber.	تمشک	-	درد و سرماخوردگی، کاهش فشار خون
۱۷	<i>Salvia hypoleuca</i> Benth.	مریم‌گلی	-	ضد تشنج، نازاحتی معده، ضد اسهال
۱۸	<i>Stachys lavandulifolia</i> Vahl.	چای کوهی	مقوی معده، رفع درد و نازاحتی‌های معده و دستگاه هضم	درای طیح گرم، تسکین هرگونه دل درد
۱۹	<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen.	آویشن	ضد باکتری.	اسهال و دل درد، سردرد، همراه با بونه برای نازاحتی کلیه
۲۰	<i>Ziziphora clinopodioides</i> Lam.	کاکوتی	درمان تیفوس، سرماخوردگی‌ها، ضد عفونی کننده، ضد التهاب	سرماخوردگی، عفونت، دل درد و سردرد، رفع حالت تهوع

قزوین که در انجام این تحقیق ما را صمیمانه مساعدت و همکاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌کنیم.

تشکر و قدردانی

از مسؤولین و همکاران محترم پژوهشکده گیاهان دارویی جهاددانشگاهی و مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع استان

منابع

1. Plan organization and budget of Gazvin province. Dictionary of flourishing conditions in Gazvin. Numbration of people and houses in 1996 with new reform and regulation in 1998. pp: 14, 40.
2. Plan organization and budget of Gazvin province. The phase of social-economical of Gazvin. 2002.
3. Plan geography of armed forces. Dictionary of Mountains in Iran. Plan geography of armed forces. 2000.
4. Amin G. Popular Medicinal Plants of Iran, 1st ed. Tehran: Iran Ministry of Health Press. 1991. pp: 25, 60, 66, 38, 234.
5. Mirhidar H. Plants learnings. Usage of plant in prevention and Treatment of diseases. 5st ed. Daftare-Nashre-Farhange-Eslami. 2002. vol I. pp: 173,197.vol III.pp: 323,324,284. vol II. pp: 129, 92. vol VIII. P: 23.
6. Iranian Heral Pharmacopoeia. Ministry of Health and Medical Education Deputy Ministry for food and Drug. 2002. Vol I. pp: 108, 110, 111, 112, 114, 120. Vol II. pp: 180, 764, 514.
7. Zargari Ali, Medicinal Plants. 6st ed. 1997. Vol. IV. pp: 82, 69, 91, 92, 113, 123, 224, 225. Vol III. pp: 222, 223, Vol II. P: 170.
8. Emami A. Paited Dictionary of Medicinal plants. 1st ed. Research Center of Materia Medica, Shahid Beheshti University of Medical Sciences. 2003. No.14 pp: 266, 168.
9. Valnet. J. Phytotrapi Treatment the diesies with plants. Translated by Ahmad Emami & Mohamad Reza Shams Ardekani, Nasim Nekowie Naini. 1st ed. Rahe-Kamal. 2002. Vol I. pp: 272, 307, 308, 250. Vol II. pp: 11, 12, 250, 852.
10. Valant J. Translated by Saed Zaman. Medicinal Plants. Methods of cultivation, taking and coloring description of 256 plants. 3st ed. Sanubar. 1997. pp: 219, 229, 288.
11. Omidbaigi Reza. Approaches to Production and Processing of Medicinal Plants. AstaneQuds Razavi publication. Tehran 2000. Vol II. pp: 85.188
12. Fleming T. PDR for Herbal Medicinals, medical economics company monvale. New Jersey. 1998, pp: 852-853, 926-927, 933-932, 956-959, 1184-1185, 896, 1099.
13. Ray AB, Sarma BK and Singh UP. Medicinal properties of plants. Antifungal, Antibacterial and Antiviral Activities. International Book Distributing co. 2004, p: 545.
14. Chevallier Andrew. Translated by Abbas Zrezadeh. The Encyclopedia of Medicinal Plants. Published by Vesal. 2004. 1st ed. Vol I. pp: 284-286.
15. Leung Ay and Foster S. Encyclopedia of common natural ingredients used in food, drugs, and cosmetics. 2nd ed. New york: John wiley & sons. 1996. pp: 57, 303, 442, 459.
16. Prajapati ND, Purohit SS, Sharma AK and Kumar T. A Handbook of Medicinal Plants. (A Complet Source Book). Agro House: Agrobios. 2003. P: 24, 305, 456, 241, 252.
17. Flok H. Translated by Mohammad Reza Tavakoli Saberi, Mohammad Reza Hedayat. Medicinal Plants. 5nd ed. 2000. pp: 65, 66.
18. Rasooli I and SA Mirmostafa, Bacterial Susceptibility to and chemical composition of essential oils from *Thymus Kotschyanus* and *Thymus persicus*. *J. Agric. Food Chm.* 51 (8), pp: 2200-

2205 (2003).

19. Rechinger, K.H. 1963-1988; Flora Iranica, vol: 1-173, Akademische Druck- und Verlagsanstalt Graz-Austria.

20. Mozaffarian V. Dictionary of Plant Names Farhang Moaser Publishers. Tehran. Iran. 1996. pp: 40, 116, 150, 162, 172, 192, 234, 462, 309, 317, 339, 344, 345, 478, 523, 548, 591.

21. Mozaffarian VA. Trees and Shrubs of Iran. 1st ed. Farhang Moaser. 2003. pp: 679, 706, 720.

22. Akbari Nia A, Babakhanlou P. Collection and Identification of Medicinal plants of Qazvin in Iran. Iranian Medicinal and Aromatic Plants Research No 16. Research Institute of Forest and Rangeland Vol. 16. 2003. p. 18.

